

I

(Jogalkotási aktusok)

IRÁNYELVEK

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/343 IRÁNYELVE

(2016. március 9.)

a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 82. cikke (2) bekezdésének b) pontjára,

tekintettel az Európai Bizottság javaslatára,

a jogalkotási aktus tervezete nemzeti parlamenteknek való megküldését követően,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére ⁽¹⁾,

a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően,

rendes jogalkotási eljárás keretében ⁽²⁾,

mivel:

- (1) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: a Charta) 47. és 48. cikke, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJE) 6. cikke, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikke és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 11. cikke rögzítik az ártatlanság véelmét és a tisztességes eljáráshoz való jogot.
- (2) Az Unió célul tűzte ki a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség fenntartását és fejlesztését. Az Európai Tanács 1999. október 15–16-i tamperei ülésének elnökségi következtetéseivel – és különösen annak 33. pontjával – összhangban, az ítéletek és egyéb igazságügyi határozatok fokozott kölcsönös elismerése, valamint a jogszabályok szükséges közelítése megkönnyítené az illetékes hatóságok közötti együttműködést és az egyének jogainak bírói védelmét. A kölcsönös elismerés elvének ezért az Unióban a polgári és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés sarokkövévé kell válnia.
- (3) Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) szerint az Unióban a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködésnek az ítéletek és egyéb igazságügyi határozatok kölcsönös elismerésének alapulvén kell alapulnia.

⁽¹⁾ HL C 226., 2014.7.16., 63. o.

⁽²⁾ Az Európai Parlament 2016. január 20-i álláspontja (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé) és a Tanács 2016. február 12-i határozata.

- (4) Az említett alapelv érvényesítése azon az elven alapszik, hogy a tagállamok megbíznak egymás büntető igazságszolgáltatási rendszerében. A kölcsönös elismerés alapelvének terjedelme számos tényezőtől függ, így a gyanúsítottak és a vádlottak jogait garantáló mechanizmusoktól és az említett alapelv alkalmazásának megkönnyítéséhez szükséges közös minimumszabályoktól.
- (5) Noha a tagállamok részes felei az EJEE-nek és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának, a tapasztalatok szerint ez önmagában nem minden esetben nyújt alapot arra, hogy kellő mértékben megbízzanak a többi tagállam büntető igazságszolgáltatási rendszerében.
- (6) A Tanács 2009. november 30-án elfogadta a büntetőeljárásokban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről szóló állásfoglalást ⁽¹⁾ (a továbbiakban: az ütemterv). A lépésenkénti megközelítést alkalmazva az ütemterv az alábbiak terén hív fel intézkedések elfogadására: fordításhoz és tolmácsoláshoz való jog (A. intézkedés), a jogokról és a vádról való tájékoztatáshoz való jog (B. intézkedés), a jogi tanácsadáshoz és a költségmentességhez való jog (C. intézkedés), a családtagokkal, munkaadókkal és konzuli hatóságokkal való kapcsolattartáshoz való jog (D. intézkedés), valamint a kiszolgáltatott gyanúsítottakra vagy vádlottakra vonatkozó különleges biztosítékok (E. intézkedés).
- (7) 2009. december 11-én az Európai Tanács üdvözölte az ütemtervet, és azt „A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa” címet viselő stockholmi program részévé tette ⁽²⁾ (2.4. pont). Az Európai Tanács hangsúlyozta az ütemterv nem kimerítő jellegét, és felkérte a Bizottságot, hogy vizsgálja meg a gyanúsítottak és a vádlottak minimális eljárási jogainak további elemeit, és mérje fel, hogy az adott területen való jobb együttműködés elősegítése érdekében szükséges-e foglalkozni egyéb kérdésekkel, például az ártatlanság vélelmével.
- (8) Az ütemterv alapján a büntetőeljárások során biztosítandó eljárási jogokra vonatkozóan ezidáig három intézkedés került elfogadásra, nevezetesen a 2010/64/EU ⁽³⁾, a 2012/13/EU ⁽⁴⁾, valamint a 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvek ⁽⁵⁾.
- (9) Ezen irányelv célja a büntetőeljárásban a tisztességes eljáráshoz való jog erősítése azáltal, hogy az ártatlanság vélelmének egyes vonatkozásaira és a tárgyaláson való jelenlét jogára vonatkozó közös minimumszabályokat rögzít.
- (10) A gyanúsítottak és a vádlottak eljárási jogainak védelmét szolgáló közös minimumszabályok meghatározásával ez az irányelv a tagállamok egymás büntető igazságszolgáltatási rendszereibe vetett bizalmának megerősítését, és ezáltal a büntetőügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerésének megkönnyítését célozza. Az ilyen közös minimumszabályok a polgárok szabad mozgásának akadályait is megszüntethetik a tagállamok egész területén.
- (11) Ez az irányelv kizárólag a büntetőeljárásokra alkalmazandó, az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) értelmezésének megfelelően, az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélezési gyakorlatának sérelme nélkül. Ezt az irányelvet nem kell alkalmazni a polgári vagy a közigazgatási eljárásokra, ideértve amikor az utóbbiak esetlegesen szankciókat eredményeznek, így például a versenyjoggal, a kereskedelemmel, a pénzügyi szolgáltatásokkal, a közúti közlekedéssel, az adóügyekkel vagy az adóbírságokkal kapcsolatos eljárásokat, és a közigazgatási hatóságok által ezen eljárásokhoz kapcsolódóan végzett vizsgálatokat.
- (12) Ezt az irányelvet a büntetőeljárásokban gyanúsított vagy vádlott természetes személyekre kell alkalmazni. Ezt az irányelvet attól a pillanattól kezdve kell alkalmazni, hogy valamely személyt bűncselekmény vagy feltételezett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak, tehát már az előtt is, hogy valamely tagállam illetékes hatóságai – hivatalos értesítés útján vagy más módon – az érintett személy tudomására hozták azt, hogy ő gyanúsított vagy vádlott. Ezt az irányelvet a büntetőeljárás minden szakaszában alkalmazni kell egészen azon határozat jogerőre emelkedéséig, amelyben véglegesen megállapítást nyer, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt. Azokra a jogi lépésekre és jogorvoslati lehetőségekre, amelyek csak az adott határozat jogerőre emelkedését követően állnak rendelkezésre – ideértve az Emberi Jogok Európai Bírósága előtti eljárásokat – ezen irányelv hatálya nem terjed ki.

⁽¹⁾ HL C 295., 2009.12.4., 1. o.

⁽²⁾ HL C 115., 2010.5.4., 1. o.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve (2010. október 20.) a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról (HL L 280., 2010.10.26., 1. o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról (HL L 142., 2012.6.1., 1. o.).

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.) a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról (HL L 294., 2013.11.6., 1. o.).

- (13) Ezen irányelv elismeri, hogy az ártatlanság véelmének egyes vonatkozásai esetében a természetes és a jogi személyek tekintetében eltér a védelem szükségessége és mértéke. A természetes személyek vonatkozásában ezt a védelmet az Emberi Jogok Európai Bíróságának jól megalapozott ítélkezési gyakorlata is kifejezi. A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy az ártatlanság véelméből fakadó jogok nem illetik meg ugyanúgy a jogi személyeket, mint a természetes személyeket.
- (14) A nemzeti jog, valamint a nemzeti és uniós szintű ítélkezési gyakorlat jelenlegi fejlődési szakaszában korai lenne uniós szinten jogszabályt alkotni az ártatlanság véelméről a jogi személyekre vonatkozóan. Ezért ez az irányelv a jogi személyekre nem alkalmazandó. Ez nem érinti az ártatlanság véelmének érvényesülését a jogi személyek vonatkozásában, különösen az EJEE-ben rögzítetteknek és az Emberi Jogok Európai Bírósága és a Bíróság értelmezésének megfelelően.
- (15) A jogi személyekre vonatkozóan az ártatlanság véelmét a meglévő jogszabályi biztosítékok és ítélkezési gyakorlat útján kell biztosítani, amelynek jövőbeli fejlődése megmutatja majd, hogy szükség van-e uniós szintű fellépésre.
- (16) Az ártatlanság véelmét sértené, ha a hatóságok nyilvános nyilatkozatai vagy az igazságügyi határozatok – a bűnösség kérdésében hozott határozatokat leszámítva – a gyanúsítottra vagy a vádlottra bűnőként utalnának egészen addig, amíg e személy bűnösségét jogszerűen meg nem állapították. Az ilyen nyilatkozatok és igazságügyi határozatok nem tükrözhetnek olyan véleményt, hogy az említett személy bűnös. Ez nem érinti azokat a vádhatósági cselekményeket – így például a vádemelést –, amelyek célja a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségének bizonyítása és nem érinti az olyan igazságügyi határozatokat, amelyek eredményeként valamely felfüggesztett büntetés végrehajthatóvá válik, feltéve, hogy tiszteletben tartották a védelemhez való jogot. Nem érinti ez az olyan igazságügyi vagy más illetékes hatóság által meghozott eljárási természetű előzetes határozatokat sem, amelyek gyanún vagy terhelő bizonyítékokon alapulnak – így például az előzetes letartóztatásról hozott határozatokat –, feltéve, hogy az említett határozatok nem utalnak bűnőként a gyanúsítottra vagy a vádlottra. Előfordulhat, hogy az illetékes hatóságnak az eljárási természetű előzetes határozat meghozatala előtt meg kell győződnie arról, hogy elegendő terhelő bizonyíték áll-e rendelkezésre a gyanúsítottal vagy a vádlottal szemben az említett határozat meghozatalának megindolására, és a határozat ezekre a bizonyítékokra tartalmazhat utalást.
- (17) A „hatóságok nyilvános nyilatkozatai” alatt bármely olyan nyilatkozatot érteni kell, amely valamely bűncselekményre utal, és amely vagy az adott bűncselekmény kapcsán folytatott büntetőeljárásba bevont hatóságtól, például igazságügyi hatóságtól, rendőrségtől vagy más bűnüldöző hatóságtól, vagy pedig más hatóságtól, például miniszterektől és más hivatalos személyektől származik, szem előtt tartva, hogy ez nem érinti a mentességekre vonatkozó nemzeti jogot.
- (18) Az a kötelezettség, hogy a gyanúsítottakra vagy a vádlottakra nem lehet bűnőként utalni, nem akadályozhatja a hatóságokat abban, hogy a büntetőeljárással kapcsolatos információkat hozzanak nyilvánosságra, amennyiben ez a bűnügyi nyomozáshoz kapcsolódó okokból feltétlenül szükséges – ilyen eset például, amikor videofelvételeket tesznek közzé, és kéri a nyilvánosság segítségét a bűncselekmény feltételezett elkövetőjének azonosításához –, illetve amennyiben ez a közérdeket szolgálja – ilyen eset például, amikor biztonsági okokból tájékoztatják egy feltételezett környezetkárosító bűncselekmény által érintett terület lakosságát, vagy amikor a vádhatóság vagy más illetékes hatóság a közrend megzavarásának megakadályozása érdekében tárgyilagos tájékoztatást nyújt egy büntetőeljárás állásáról. Az ilyen indokokra történő hivatkozást azokra a helyzetekre kell korlátozni, amikor ez az érdekek összességére figyelemmel ésszerű és arányos. A tájékoztatás tartalma és módja azonban semmi esetre sem keltheti azt a benyomást, hogy az érintett személy bűnös, mielőtt a bűnösségét jogszerűen meg nem állapították.
- (19) A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a média tájékoztatásakor a hatóságok ne utaljanak a gyanúsítottra vagy a vádlottra bűnőként, egészen addig, amíg az említett személy bűnösségét jogszerűen meg nem állapították. Ennek érdekében a tagállamoknak tájékoztatniuk kell a hatóságokat annak fontosságáról, hogy megfelelően tartsák tiszteletben az ártatlanság véelmét, amikor a média számára tájékoztatást adnak vagy információkat fednek fel. Ez nem érintheti a sajtó és más médiumok szabadságát védő nemzeti jogot.
- (20) Az illetékes hatóságoknak tartózkodniuk kell attól, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat bűnőként mutassák a bíróságon vagy a nyilvánosság előtt fizikai kényszerítő intézkedések – például bilincs, üvegfülke, ketrec vagy lábbilincs – alkalmazása révén, kivéve ha az említett intézkedések alkalmazására az adott ügyre jellemző biztonsággal kapcsolatos okból – ideértve annak megakadályozását, hogy a gyanúsított vagy a vádlott saját magában vagy másban kárt tegyen, vagy vagyoni kárt okozzon –, vagy azzal kapcsolatos okból van szükség, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat megakadályozzák a szökésben, vagy abban, hogy harmadik személyekkel, például tanúkkal vagy áldozatokkal kapcsolatba lépjen. A fizikai kényszerítő intézkedések alkalmazásának lehetőségéből nem következik, hogy az illetékes hatóságoknak az ilyen intézkedések alkalmazásáról formális határozatot kellene hozniuk.

- (21) Amennyiben megvalósítható, az illetékes hatóságoknak – a gyanúsítottal vagy a vádlottal kapcsolatban a bűnösség látszatának keltése elkerülése érdekében – tartózkodniuk kell attól is, hogy e személyeket a bíróságon vagy a nyilvánosság előtt rabruhát viselve mutassák.
- (22) A gyanúsítottak vagy vádlottak bűnösségének megállapítása során a bizonyítási teher a vádhatóságra hárul, és bármilyen kétely a gyanúsított vagy a vádlott javára szolgál. Az ártatlanság véelme sérülne akkor, ha a bizonyítási teher átfordulna a vádhatóságról a védelemre; ez nem érinti a bíróságnak a tényállás hivatalból való feltárására vonatkozó bármely esetleges hatáskörét, nem érinti a bíróság függetlenségét a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségének értékelése során, és nem érinti a gyanúsított vagy a vádlott büntetőjogi felelősségével kapcsolatos ténybeli vagy jogi véelmek alkalmazását. Az ilyen véelmeket ésszerű korlátok közé kell szorítani, a lehetséges büntetés súlyosságának figyelembevételével és a védelemhez való jog fenntartása mellett, valamint az alkalmazott eszközöknek az elérni kívánt legitím céllal ésszerűen arányosnak kell lenniük. Az említett véelmeknek megdönthetőnek kell lenniük és alkalmazásukra kizárólag a védelemhez való jog tiszteletben tartása mellett kerülhet sor.
- (23) Néhány tagállamban nemcsak a vádhatóságnak, hanem a bíróknak és az illetékes bíróságoknak is kötelessége mind a terhelő, mind a mentő bizonyítékok feltárása. Azok a tagállamok, amelyekben nem kontradiktórius eljárási rendszer van érvényben, fenntarthatják jelenlegi rendszerüket, feltéve, hogy az megfelel ennek az irányelvnek és az egyéb vonatkozó uniós és nemzetközi jogi rendelkezéseknek.
- (24) A hallgatáshoz való jog az ártatlanság véelmének egyik fontos vonatkozása és arra szolgál, hogy védelmet nyújtson az önváddal szemben.
- (25) Az önvádra kötelezés tilalma szintén az ártatlanság véelmének egyik fontos vonatkozása. A gyanúsítottakat és a vádlottakat a nyilatkozatok tétele vagy kérdésekre történő válaszadás során nem szabad arra kényszeríteni, hogy olyan bizonyítékokat, dokumentumokat vagy információkat szolgáltatassanak, amely önvádrozhoz vezetne.
- (26) A hallgatáshoz való jog és az önvádra kötelezés tilalma az azon bűncselekménnyel kapcsolatos kérdésekre vonatkozik, amelynek elkövetésével az adott személyt gyanúsítják vagy vádolják, és nem például a gyanúsított vagy a vádlott azonosításához kapcsolódó kérdésekre.
- (27) A hallgatáshoz való jogból és az önvádra kötelezés tilalmából következik, hogy az illetékes hatóságoknak nem szabad a gyanúsítottakat vagy a vádlottakat arra kényszeríteniük, hogy akaratuk ellenére információkat közöljenek. Azt, hogy sérült-e a hallgatáshoz való jog vagy az önvádra kötelezés tilalma, az EJEE szerinti tisztességes eljáráshoz való jognak az Emberi Jogok Európai Bírósága általi értelmezését figyelembe véve kell meghatározni.
- (28) A hallgatáshoz való jognak vagy az önvádra kötelezés tilalmából fakadó jognak a gyakorlását nem lehet felhasználni a gyanúsítottal vagy a vádlottal szemben, továbbá önmagában véve nem lehet bizonyítéknak tekinteni arra vonatkozóan, hogy az érintett személy elkövette az érintett bűncselekményt. Ez nem érinti a bizonyítékok bíróság vagy bírók általi mérlegelésére vonatkozó nemzeti szabályokat, feltéve, hogy tiszteletben tartják a védelemhez való jogot.
- (29) Az önvádra kötelezés tilalmának érvényesítése nem akadályozhatja az illetékes hatóságokat az olyan bizonyítékok gyűjtésében, amelyek a gyanúsítottól vagy a vádlottól jogi kényszerítő erő segítségével jogszerűen beszerezhetők, és amelyek a gyanúsítottak vagy a vádlottak akaratától függetlenül léteznek, mint például a rendelkezésre beszerzett anyagok, az olyan anyagok, amelyeknek őrzésére és megkeresésre történő kiadására jogi kötelezettség áll fenn, továbbá a lehelet-, a vér- és a vizeletminták, illetve a testszövetek DNS-teszt elvégzése érdekében.
- (30) A hallgatáshoz való jog és az önvádra kötelezés tilalma nem gátolhatja meg a tagállamokat abban, hogy úgy határozzanak, hogy a kisebb súlyú bűncselekmények, például a kisebb közlekedési szabálysértések esetében az eljárás egészét vagy annak bizonyos szakaszait írásban, vagy a gyanúsítottnak vagy a vádlottnak az adott bűncselekmény kapcsán az illetékes hatóság általi kihallgatása nélkül lehet lefolytatni, feltéve, hogy ez összhangban áll a tisztességes eljáráshoz való joggal.
- (31) A tagállamoknak meg kell fontolniuk annak biztosítását, hogy amikor a gyanúsítottakat vagy a vádlottakat a 2012/13/EU irányelv 3. cikke szerint jogaikról tájékoztatják, akkor az önvádra kötelezés tilalmáról is tájékoztassák őket, úgy, ahogyan az önvádra kötelezés tilalma az ezen irányelvvel összhangban álló nemzeti jog alapján alkalmazandó.

- (32) A tagállamoknak meg kell fontolniuk annak biztosítását, hogy amikor a gyanúsítottak vagy a vádlottak részére a 2012/13/EU irányelv 4. cikke szerinti jogokról szóló írásbeli tájékoztatót átadják, akkor az ilyen tájékoztató az önvádra kötelezés tilalmára vonatkozóan is tartalmazzon tájékoztatást, úgy, ahogyan az önvádra kötelezés tilalma az ezen irányelvvel összhangban álló nemzeti jog alapján alkalmazandó.
- (33) A tisztességes eljáráshoz való jog a demokratikus társadalom egyik alapelve. A gyanúsítottaknak vagy a vádlottaknak a tárgyaláson való jelenlétre vonatkozó joga ezen a jagon alapul, és azt az egész Unióban biztosítani kell.
- (34) Amennyiben a gyanúsított vagy a vádlott rajta kívül álló okok miatt nem tud jelen lenni a tárgyaláson, biztosítani kell számára annak lehetőségét, hogy a nemzeti jogban előírt határidőn belül új tárgyalási időpontot kérjen.
- (35) A gyanúsítottak és a vádlottak tárgyaláson való jelenlétének joga nem abszolút. Bizonyos feltételek esetén a gyanúsítottak és a vádlottak kifejezetten vagy hallgatólagosan, ugyanakkor egyértelműen lemondhatnak erről a jogról.
- (36) Bizonyos körülmények között lehetővé kell tenni, hogy a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapító határozatot akkor is meghozhassák, ha az érintett személy nincs jelen a tárgyaláson. Ilyen eset lehet például, amikor a gyanúsítottat vagy a vádlottat kellő időben tájékoztatták a tárgyalásról és a megjelenés elmaradásának jogkövetkezményeiről, ennek ellenére nem jelent meg. Azt, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat értesítették a tárgyalásról, úgy kell érteni, hogy személyesen idézték, vagy pedig az említett személy más úton hivatalos tájékoztatást kapott a tárgyalás helyéről és időpontjáról olyan módon, amely lehetővé tette az említett személy számára, hogy tudomást szerezzen a tárgyalásról. Azt, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat tájékoztatták a megjelenés elmaradásának jogkövetkezményeiről, különösen úgy kell érteni, hogy az érintett személyt tájékoztatják arról, hogy a tárgyaláson való meg nem jelenése esetén is sor kerülhet határozathozatalra.
- (37) Lehetővé kell tenni olyan tárgyalás megtartását, amelynek eredményeként a gyanúsított vagy a vádlott távollétében bűnösséget vagy ártatlanságot megállapító határozat születhet, amennyiben e személyt tájékoztatták a tárgyalásról, és a tárgyaláson való képviselővel meghatalmazott egy általa választott vagy az állam által kirendelt védőt, aki képviselte a gyanúsítottat vagy a vádlottat a tárgyaláson.
- (38) Annak megítélésakor, hogy a tájékoztatás módja kielégítő-e annak biztosításához, hogy a személy tudomást szerezzen a tárgyalásról, különös figyelmet kell fordítani adott esetben egyrészt arra, hogy a hatóságok milyen gondosságot tanúsítottak annak érdekében, hogy az érintett személyt tájékoztassák, másrészt arra, hogy az érintett személy milyen gondosságot tanúsított annak érdekében, hogy a neki címzett információt megkapja.
- (39) Ha a tagállamok lehetővé teszik a tárgyalásnak a gyanúsítottak vagy a vádlottak távollétében történő megtartását, azonban az adott gyanúsított vagy vádlott távollétében történő határozathozatal feltételei nem teljesültek, mert a gyanúsított vagy a vádlott ésszerű erőfeszítések megtétele ellenére sem volt fellelhető – például azért, mert elmenekült vagy megszökött –, lehetővé kell tenni, hogy ennek ellenére a gyanúsított vagy a vádlott távollétében határozatot hozzanak és az ilyen határozatot végrehajtsák. Ebben az esetben a tagállamoknak biztosítani kell azt, hogy a gyanúsítottakat vagy vádlottakat a határozatról való tájékoztatáskor, különösen elfogásukkor, tájékoztassák a határozat megtámadásának lehetőségéről és az új tárgyaláshoz való jogról, vagy valamely más jogorvoslatról is. Az ilyen tájékoztatást írásban kell megadni. A tájékoztatás szóban is megadható, ha a tájékoztatás megadásának tényét a nemzeti jog szerinti jegyzőkönyvezési eljárással összhangban rögzítik.
- (40) A tagállamok illetékes hatóságai számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat ideiglenesen kizárják a tárgyalásról, amennyiben ez a büntetőeljárás megfelelő lefolytatásának biztosítását szolgálja. Ilyen eset lehet például, amikor a gyanúsítottat vagy a vádlottat a bíró utasítására kivezetik a tárgyalóteremből, mert zavarja a meghallgatást, vagy amikor úgy tűnik, hogy a gyanúsított vagy a vádlott jelenléte akadályozza valamely tanú megfelelő meghallgatását.
- (41) A tárgyaláson való jelenlét joga csak abban az esetben gyakorolható, ha egy vagy több meghallgatásra kerül sor. Ez azt jelenti, hogy a tárgyaláson való jelenlét joga nem gyakorolható, ha a vonatkozó nemzeti eljárási szabályok értelmében meghallgatásra nem kerül sor. Az említett nemzeti szabályoknak összhangban kell lenniük a Chartával és az EJE-vel a Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága értelmezésének megfelelően, különösen a tisztességes eljáráshoz való jog tekintetében. Ilyen eset például, amikor az eljárás lefolytatására egyszerűsített módon, teljes egészében vagy részben írásban, vagy meghallgatás nélkül kerül sor.

- (42) A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ennek az irányelvnek a végrehajtása során, különösen a tárgyaláson való jelenlét joga és az új tárgyaláshoz való jog tekintetében figyelembe vegyék a kiszolgáltatott személyek különleges szükségleteit. A büntetőeljárás során gyanúsított és vádolt kiszolgáltatott személyekre vonatkozó eljárási biztosítékokról szóló, 2013. november 27-i bizottsági ajánlás⁽¹⁾ szerint kiszolgáltatott gyanúsítottak vagy vádlottak tekintendő minden olyan gyanúsított vagy vádlott, aki nem képes megérteni a büntetőeljárást vagy abban hatékonyan részt venni életkora, szellemi vagy fizikai állapota vagy bármilyen esetleges fogyatékosága miatt.
- (43) A gyermekek kiszolgáltatottak, ezért sajátos szintű védelemre szorulnak. Ezért az ebben az irányelvben megállapított bizonyos jogok tekintetében sajátos eljárási biztosítékokat kell kialakítani.
- (44) Az uniós jog hatékony érvényesülésének elve megköveteli, hogy a tagállamok megfelelő és hatékony jogorvoslati lehetőségeket alakítsanak ki az uniós jog által az egyénekre ruházott jogok megsértése esetére. A tisztességes eljáráshoz való jog és a védelemhez való jog védelme céljából az ezen irányelvben foglalt bármely jog megsértése esetére rendelkezésre álló hatékony jogorvoslatnak a gyanúsítottat vagy a vádlottat a lehető legnagyobb mértékben ugyanolyan helyzetbe kell hoznia, mint amelyben akkor lenne, ha a jogsértés nem következett volna be.
- (45) Olyan bizonyíték vagy a gyanúsított vagy a vádlott által tett olyan nyilatkozat értékelése során, amelynek beszerzésére a hallgatáshoz való jog vagy az önvádra kötelezés tilalma megsértésével került sor, a bíróságoknak és a bírónak tiszteletben kell tartaniuk a védelemhez való jogot és az eljárás tisztességességét. Ezzel összefüggésben figyelembe kell venni az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatát, amely szerint a kínzás vagy más megalázó bánásmód eredményeként beszerzett nyilatkozatoknak az EJEE 3. cikkébe ütköző módon történő bizonyítékként való felhasználása a büntetőeljárásban a tényállás megállapítására az eljárás egészét tisztességtelenné teszi. A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetés vagy bánásmód elleni ENSZ Egyezmény szerint olyan nyilatkozatra, amelyről bebizonyosodott, hogy kínzással szereztek, semmilyen eljárásban nem lehet bizonyítékként hivatkozni, annak az eljárásnak a kivételével, amelyben azt a kínzással vádolt személy ellen használják fel annak bizonyítására, hogy a nyilatkozatot megtették.
- (46) Ezen irányelv hatékonyságának ellenőrzése és értékelése érdekében a tagállamoknak meg kell küldeniük a Bizottságnak az ezen irányelvben meghatározott jogok végrehajtásával kapcsolatosan rendelkezésre álló adatokat. Az ilyen adatok közé tartozhatnak az igazságügyi és bűnüldöző hatóságok által nyilvántartott, az ártatlanság védelme ezen irányelvben foglalt valamely vonatkozásának, vagy a tárgyaláson való jelenlét jogának megsértése esetén alkalmazott jogorvoslatra vonatkozó adatok.
- (47) Ez az irányelv tiszteletben tartja a Charta, valamint az EJEE által elismert alapvető jogokat és elveket, köztük a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot, a magán- és családi élet tiszteletben tartását, a személyi sérthetlenséghez való jogot, a gyermekek jogait, a fogyatékosággal élő személyek beilleszkedését, a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljáráshoz való jogot, az ártatlanság védelmét, valamint a védelemhez való jogot. Figyelemmel kell lenni különösen az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 6. cikkére, amely szerint az Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket, és amely szerint az alapvető jogok, ahogyan azokat az EJEE biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból következnek, az uniós jogrend általános elveit képezik.
- (48) Mivel ezen irányelv minimumszabályokat határoz meg, a tagállamok kiterjeszthetik az ezen irányelvben meghatározott jogokat annak érdekében, hogy magasabb szintű védelmet nyújtsanak. A tagállamok által nyújtott védelem szintje sosem csökkenhet a Charta vagy az EJEE által biztosított, a Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága által értelmezett standardok alá.
- (49) Mivel ezen irányelv céljait, nevezetesen közös minimumszabályok meghatározását az ártatlanság védelme egyes vonatkozásaira és a büntetőeljárásokban a tárgyaláson való jelenlét jogára nézve, a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, az Unió szintjén azonban az intézkedés terjedelme és hatásai miatt e célok jobban megvalósíthatók, az Unió intézkedéseket hozhat az EUSZ 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvének megfelelően. Az említett cikkben foglalt arányosság elvének megfelelően ez az irányelv nem lépi túl az e célok eléréséhez szükséges mértéket.

⁽¹⁾ HL C 378., 2013.12.24., 8. o.

- (50) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyv 1. és 2. cikkével összhangban, az említett jegyzőkönyv 4. cikkének sérelme nélkül, ezek a tagállamok nem vesznek részt ennek az irányelvnek az elfogadásában, az rájuk nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.
- (51) Az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt, Dánia helyzetéről szóló 22. jegyzőkönyv 1. és 2. cikke értelmében Dánia nem vesz részt ennek az irányelvnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó,

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

1. FEJEZET

TÁRGY ÉS HATÁLY

1. cikk

Tárgy

Ez az irányelv az alábbiakra vonatkozó közös minimumszabályokat állapítja meg:

- a) a büntetőeljárás során az ártatlanság vélelmének egyes vonatkozásai;
- b) a büntetőeljárás során a tárgyaláson való jelenlét joga.

2. cikk

Hatály

Ezt az irányelvet azokra a természetes személyekre kell alkalmazni, akik büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak. Ezt az irányelvet a büntetőeljárás minden szakaszában alkalmazni kell, attól a pillanattól kezdve, amikor valamely személyt bűncselekmény vagy feltételezett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak meg, azon határozat jogerőre emelkedéséig, amelyben véglegesen megállapítást nyer, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e az érintett bűncselekményt.

2. FEJEZET

AZ ÁRTATLANSÁG VÉLELME

3. cikk

Az ártatlanság vélelme

A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak mindaddig ártatlannak tekintendők, amíg bűnösségüket jogszerűen meg nem állapították.

4. cikk

A bűnösségre történő nyilvános utalások

(1) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy egészen addig, amíg a gyanúsítottak vagy a vádlottak bűnösségét jogszerűen meg nem állapították, a hatóságok nyilvános nyilatkozatai, valamint az igazságügyi határozatok – a bűnösséget megállapító határozatokat kivéve – ne utaljanak az említett személyekre úgy, mintha bűnösök lennének. Ez nem érinti azokat a vádhatósági cselekményeket, amelyek célja a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségének bizonyítása, és nem érinti azokat az igazságügyi vagy más illetékes hatóság által meghozott eljárási természetű előzetes határozatokat sem, amelyek gyanún vagy terhelő bizonyítékokon alapulnak.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy – ezen irányelvvel, és különösen annak 10. cikkével összhangban – az e cikk (1) bekezdésében megállapított, a gyanúsítottakra vagy a vádlottakra bűnösként való utalás tilalmának megsértése esetére megfelelő intézkedések álljanak rendelkezésre.

(3) A gyanúsítottakra vagy a vádlottakra bűnösként való utalás (1) bekezdésében megállapított tilalma nem akadályozhatja a hatóságokat abban, hogy valamely büntetőeljárásra vonatkozóan információkat hozzanak nyilvánosságra, amennyiben ez a bűnügyi nyomozással vagy a közérdekekkel összefüggő okból feltétlenül szükséges.

5. cikk

A gyanúsítottak és a vádlottak megjelenítése

(1) A tagállamok megteszik a megfelelő intézkedéseket annak biztosítására, hogy a gyanúsítottakat és a vádlottakat fizikai kényszerítő intézkedések alkalmazása révén ne állítsák be bűnösként a bíróságon vagy a nyilvánosság előtt.

(2) Az (1) bekezdés nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy fizikai kényszerítő intézkedéseket alkalmazzanak, ha az említett intézkedések alkalmazására az adott ügyben felmerülő konkrét, biztonsággal kapcsolatos, vagy azon okból van szükség, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat megakadályozzák a szökésben, vagy abban, hogy harmadik személyekkel kapcsolatba lépjen.

6. cikk

A bizonyítási teher

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak vagy a vádlottak bűnösségének megállapítása tekintetében a bizonyítási teher a vádhatóságot terhelje. Ez nem érinti a bíró vagy az illetékes bíróság bármely arra vonatkozó kötelezettségét, hogy a terhelő és a mentő bizonyítékokat egyaránt feltárja, és a védelem arra vonatkozó jogát, hogy az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően bizonyítékot terjesszen elő.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a bűnösség kérdésében felmerült bármely kétely a gyanúsított vagy a vádlott javára legyen értékelve, ideértve azt az esetet is, amikor a bíróság azt mérlegeli, hogy az érintett személyt fel kell-e menteni.

7. cikk

A hallgatáshoz való jog és az önvádra kötelezés tilalma

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak jogukban áll hallgatni azzal a bűncselekménnyel kapcsolatosan, amelynek elkövetésével őket gyanúsítják vagy vádolják.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak önvádra kötelezésének tilalma érvényesül.

(3) Az önvádra kötelezés tilalmának érvényesítése nem akadályozza az illetékes hatóságokat az olyan bizonyítékok beszerzésében, amelyeket a gyanúsítottól vagy a vádlottól jogi kényszerítő erő alkalmazásával jogszerűen be lehet szerezni, és amelyek a gyanúsítottak vagy a vádlottak akaratától függetlenül léteznek.

(4) A tagállamok lehetővé tehetik igazságügyi hatóságaik számára, hogy a büntetés kiszabása során figyelembe vegyék a gyanúsítottak és a vádlottak együttműködő magatartását.

(5) A hallgatáshoz való jognak vagy az önvádra kötelezés tilalmából fakadó jognak a gyanúsított és a vádlott általi gyakorlása nem használható fel ellene, továbbá nem tekinthető bizonyítéknak arra nézve, hogy elkövette az érintett bűncselekményt.

(6) Ez a cikk nem gátolja a tagállamokat abban, hogy úgy határozzanak, hogy a kisebb súlyú bűncselekmények esetében az eljárás egészét vagy bizonyos szakaszait írásban, vagy anélkül lehet lefolytatni, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat az adott bűncselekmény kapcsán az illetékes hatóságok kihallgatnák, feltéve, hogy ez összhangban áll a tisztességes eljáráshoz való joggal.

3. FEJEZET

A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉT JOGA

8. cikk

A tárgyaláson való jelenlét joga

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásokon jelen lenni.

(2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az olyan tárgyalás, amelynek eredményeként határozat születhet a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségéről vagy ártatlanságáról, az érintett személy távollétében is megtartható, feltéve, hogy:

- a) a gyanúsítottat vagy a vádlottat kellő időben tájékoztatták a tárgyalásról és a meg nem jelenés következményeiről; vagy
- b) a tárgyalásról értesített gyanúsítottat vagy vádlottat általa meghatalmazott vagy az állam által kirendelt védő képviseli.

(3) A (2) bekezdéssel összhangban meghozott határozat az érintett személlyel szemben végrehajtható.

(4) Ha a tagállamok lehetővé teszik a tárgyalásnak a gyanúsított vagy a vádlott távollétében történő megtartását, azonban az e cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételeknek való megfelelés nem lehetséges, mivel a gyanúsított vagy a vádlott ésszerű erőfeszítések megtétele ellenére sem volt fellelhető, a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a határozat ennek ellenére meghozható és végrehajtható. Ebben az esetben a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat a határozatról való tájékoztatáskor, különösen elfogásukkor, tájékoztassák a határozat megtámadásának lehetőségéről és az új tárgyaláshoz való jogról is, vagy valamely más jogorvoslatról, a 9. cikknek megfelelően.

(5) Ez a cikk nem érinti azokat a nemzeti szabályokat, amelyek úgy rendelkeznek, hogy a bíró vagy az illetékes bíróság ideiglenesen kizárhatja a gyanúsítottat vagy a vádlottat a tárgyalásról, ha ez a büntetőeljárás szabályszerű lefolytatásának biztosításához szükséges, amennyiben ez a védelemhez való joggal összhangban áll.

(6) Ez a cikk nem érinti azokat a nemzeti szabályokat, amelyek előírják, hogy az eljárást, vagy annak bizonyos szakaszait írásban folytassák le, amennyiben ez a tisztességes eljáráshoz való joggal összhangban áll.

9. cikk

Az új tárgyaláshoz való jog

A tagállamok biztosítják, hogy ha a gyanúsított vagy a vádlott nem volt jelen a saját tárgyalásán és a 8. cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételek nem teljesültek, az érintett személynek joga van egy új tárgyaláshoz, vagy más olyan jogorvoslatához, amely lehetővé teszi az ügy érdemi részének új elbírálását, ideértve új bizonyíték megvizsgálását, és amely az eredeti határozat megváltoztatásához vezethet. E tekintetben a tagállamok biztosítják, hogy az érintett gyanúsítottak vagy vádlottak jogában áll jelen lenni, ténylegesen részt venni, a nemzeti jog szerinti eljárásoknak megfelelően, továbbá a védelemhez való jogokat gyakorolni.

4. FEJEZET

ÁLTALÁNOS ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

10. cikk

Jogorvoslatok

(1) A tagállamok a gyanúsítottak és a vádlottak számára az ezen irányelv által biztosított jogaik megsértése esetére hatékony jogorvoslatot biztosítanak.

(2) A bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkozó nemzeti szabályok és rendszerek sérelme nélkül a tagállamok biztosítják a védelemhez való jog és az eljárás tisztességességének tiszteletben tartását a gyanúsított vagy a vádlott által a hallgatáshoz való jog, vagy az önvádra kötelezés tilalma megsértésével tett nyilatkozatok, vagy az így szerzett bizonyítékok mérlegelésekor.

11. cikk

Adatgyűjtés

A tagállamok 2020. április 1-ig, majd azt követően háromévente megküldik a Bizottságnak azon rendelkezésre álló adatokat, amelyek szemléltetik, hogy miként juttatták érvényre az ezen irányelvben meghatározott jogokat.

12. cikk

Jelentés

A Bizottság 2021. április 1-ig jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak ennek az irányelvnek a végrehajtásáról.

13. cikk

A csökkentés kizárása

Ezen irányelv egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely a Charta, az EJEE, a nemzetközi jog egyéb releváns rendelkezései, vagy bármely tagállam joga által biztosított bármely, magasabb szintű védelmet nyújtó jogot és eljárási biztosítékot korlátoz vagy azoktól eltér.

14. cikk

Átültetés

(1) A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek 2018. április 1-ig megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket az intézkedéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

(2) A tagállamok közlik a Bizottsággal nemzeti joguk azon főbb rendelkezéseinek szövegét, amelyeket az ezen irányelv által szabályozott területen fogadnak el.

15. cikk

Hatálybalépés

Ez az irányelv az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

16. cikk

Címzettek

Ennek az irányelvnek a Szerződéseknak megfelelően a tagállamok a címzettjei.

Kelt Strasbourgban, 2016. március 9-én.

az Európai Parlament részéről

az elnök

M. SCHULZ

a Tanács részéről

az elnök

J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
